

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS PHILIPPE LÉGER

15 päivänä maaliskuuta 2001¹

1. Jäsenvaltioiden vastuu yhteisön oikeuden rikkomisesta kattaa hyvin monia tilanteita, joskin ne kaikki perustuvat siihen, ettei sovellettavia oikeussääntöjä ole noudatettu. Yhteisön normin rikkomisessa voi olla kyseessä direktiivin täytäntöönpanon laiminlyönti tai väärä laintulkinta. Viimeksi mainitussa tapauksessa jäsenvaltioiden väitetään useimmiten soveltaneen jotakin säännöstä virheellisesti.

2. Asia voi kuitenkin koskea myös oikeussäännön sovellettavuutta sellaisenaan. Esillä olevassa asiassa kansallinen sosiaaliturvaviranomainen on rajoittanut vanhuuseläkkeeseen liittyviä oikeuksia asetuksen N:o 1408/71² sellaisen säännöksen nojalla, jonka sovellettavuus on kiistetty.

3. Kyseisen viranomaisen rajoittava kanta sen hyväksyessä eläkehakemuksen perustuu

sen mukaan asetuksen 95 a artiklan 5 kohtaan. Kansallisen tuomioistuimen mukaan yhteisöjen tuomioistuimen tästä säännöksestä antaman tulkinnan perusteella on määriteltävä, onko kyseisen viranomaisen menettely, jota eläkkeensaaja arvostelee, virheellinen.

I Asetuksen 95 a artikla

4. Tässä säännöksessä, sellaisena kuin se on lisätty asetukseen asetuksella N:o 1248/92,³ säädetään seuraavaa:

”1. Asetuksen (ETY) N:o 1248/92 nojalla ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen 1 päivää kesäkuuta 1992.

2. Kaikki jäsenvaltion vakuutus- tai asumiskaudet, jotka ovat täyttyneet jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen 1 päivää kesäkuuta 1992, otetaan huomioon mää-

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattiharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2), sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin se on muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92 (EYVL L 136, s. 7); jäljempänä asetus.

3 — Jäljempänä muutosasetus.

rättäessä asetuksen (ETY) N:o 1248/92 säännösten mukaisesti saavutettuja oikeuksia.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, oikeus saavutetaan asetuksen (ETY) N:o 1248/92 mukaan, vaikka se liittyy tapahtumaan, joka on sattunut ennen 1 päivää kesäkuuta 1992.

4. Sellaisten henkilöiden oikeuksia, joille myönnettiin eläke ennen 1 päivää kesäkuuta 1992, voidaan asianosaisen hakemuksesta muuttaa ottaen huomioon asetuksen (ETY) N:o 1248/92 säännökset.

5. Jos 4 kohdassa tarkoitettu hakemus tehdään kahden vuoden kuluessa 1 päivästä kesäkuuta 1992, asetuksen (ETY) N:o 1248/92 mukaan saavutetut oikeudet tulevat voimaan siitä päivästä alkaen, eikä jäsenvaltion oikeuksien menettämistä tai rajoittamista koskevia säännöksiä sovelleta henkilöön, jonka etua asia koskee.

6. Jos 4 kohdassa tarkoitettu hakemus tehdään myöhemmin kuin kahden vuoden kuluttua 1 päivästä kesäkuuta 1992, oikeudet, joita ei ole lakkautettu tai jotka eivät ole aikaan sidottuja, tulevat voimaan sinä päivänä, jona hakemus tehtiin, jollei jäsenvaltion lainsäädännön asianomaiselle edullisemmista säännöksistä muuta johdu.”

II Tosiseikat ja pääasian oikeudenkäynti

5. Gervais Larsy on Belgian kansalainen, joka asuu Belgiassa lähellä Ranskan rajaa. Hän on pitänyt Belgiassa ja Ranskassa taitumarhaa itsenäisenä ammatinharjoittajana.

6. Gervais Larsy haki 24.10.1985 Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendantsilta⁴ itsenäisen ammatinharjoittajan vanhuuseläkettä.

7. Inasti myönsi hänelle 3.7.1986 tiedoksiannetulla päätöksellään vanhuuseläkkeen 1.11.1986 alkaen 45/45:n pituisen, 1.1.1941—31.12.1985 kestäneen täyden työuran perusteella.

8. Gervais Larsy oli suorittanut 1.1.1964—31.12.1977 sosiaaliturvamaksuja myös toimivaltaisille Ranskan viranomaisille, jotka myönsivät hänelle vanhuuseläkkeen 1.3.1987 alkaen.

4 — Jäljempänä Inasti.

9. Tästä syystä Inasti teki 21.12.1988 uuden päätöksen, jolla vanhuuseläkettä pienennettiin 1.3.1987 alkaen 10.11.1967 tehdyn kuninkaan päätöksen nro 72⁵ 19 §:ssä vahvistetun yhtenäisen vakuutus-historian periaatteen mukaisesti siten, että eläke määräytyi 31/45:n suhteessa.

10. Gervais Larsy nosti 16.1.1989 Tribunal du travail de Tournaisa (Belgia) tästä päätöksestä kanteen, jossa hän väitti, että vanhuuseläkkeen alkuperäinen määrä oli pidettävä voimassa ranskalaisen eläkkeen myöntämisestä huolimatta.

11. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi kanteen 24.4.1990 perusteettomana. Koska tuomiota ei annettu tiedoksi, siitä ei tullut lainvoimaista.

12. Tribunal du travail de Tournai sai tämän jälkeen tutkittavakseen samassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa olevan Gervais Larsyn veljen, Marius Larsyn nostaman kanteen.

13. Kyseinen tuomioistuin päätti oikeudenkäynnin kuluessa esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä asetuksen 12 ja 46 artiklan tulkin-

nasta. Kyseiset säännökset koskevat etuuksien päällekkäisyyden estämistä ja etuuksien myöntämistä jäsenvaltioiden toimivaltaisten laitosten toimesta.

14. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa C-31/92, Larsy, 2.8.1993 antamassaan tuomiossa⁶ seuraavaa: ”asetuksen N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohta ja 46 artikla eivät ole esteenä sille, että määriteltäessä eläkettä pelkästään kansallisen lainsäädännön nojalla sovelletaan kansallista päällekkäisyyden estävää säännöstä. Näiden artiklojen vastaista on sen sijaan soveltaa tällaista säännöstä määriteltäessä eläkettä 46 artiklan säännösten perusteella. Kyseisen asetuksen 46 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että siihen sisältyvää päällekkäisyyden estävää säännöstä ei sovelleta, jos henkilö on saman ajanjakson kuluessa työskennellyt kahdessa jäsenvaltiossa ja joutunut tuolloin suorittamaan näissä jäsenvaltioissa vanhuuseläkevakuutusmaksuja.”

15. Tribunal du travail de Tournai hyväksyi kyseisen tuomion perusteella Marius Larsyn kanteen 8.3.1994 antamallaan tuomiolla.

16. Gervais Larsy pyysi tilanteensa arviointia samalla tavoin kuin hänen veljensä tilanne oli arvioitu, minkä jälkeen Inasti kehotti asetuksen 95 a artiklan 5 kohdan

⁵ — Moniteur belge 14.11.1967, s. 11845.

⁶ — Asia C-31/92, Larsy, tuomio 2.8.1993 (Kok. 1993, s. I-4543, 23 kohta).

perusteella häntä tekemään uuden eläkehakemuksen hänen eläkeoikeuksiensa muuttamista varten.

17. Inasti teki tämän pyynnön jälkeen 26.4.1995 uuden päätöksen, jolla Gervais Larsylle myönnettiin täysi vanhuuseläke 1.7.1994 alkaen.

18. Gervais Larsy otti yhteyttä Euroopan yhteisöjen komissioon, minkä jälkeen hän valitti 8.8.1997 Tribunal du travail de Tournain 24.4.1990 antamasta tuomiosta Cour du travail de Monsiin (Belgia).

19. Inasti myönsi viimeksi mainitussa tuomioistuimessa, että Gervais Larsyn eläkeoikeuksia oli tarkistettava 1.3.1987 alkaen ja että 21.12.1988 tehtyä hallintopäätöstä oli syytä muuttaa. Inasti katsoi kuitenkin, että koska se ei ollut tehnyt virhettä, sitä ei voitu velvoittaa maksamaan vahingonkorvausta.

20. Cour du travail de Mons totesi 10.2.1999 antamassaan tuomiossa valituksen perustelluksi ja katsoi, että Gervais Larsyllä oli 1.3.1987 alkaen oikeus itsenäisen ammatinharjoittajan vanhuuseläkkeeseen 45/45:n pituisen työuran perusteella.

21. Siltä osin kuin valittaja oli vaatinut myös 1 Belgian frangin (BEF) suuruista korvausta henkisestä kärsimyksestä ja 100 000 BEF:n suuruista korvausta ylimääräisestä aineellisesta vahingosta Cour du travail de Mons katsoi tarvitsevansa lisäselvitystä. Se esitti tämän vuoksi asianosaisille kysymyksen, joka koski erityisesti sitä, oliko Inastin katsottava toimineen virheellisesti tehdessään uuden päätöksen, jossa tosin myönnettiin Gervais Larsylle täysi eläke mutta katsottiin sen tulevan voimaan 1.1.1994, vaikka alkuperäinen eläkehakemus oli tehty vuonna 1985 ja vaikka Inasti oli pienentänyt riidanalaista eläkettä vuodesta 1987.

22. Kyseinen tuomioistuin toisti myös ministère publicin 13.1.1999 päivättyyn kirjalliseen lausuntoon sisältyneet perustelut. Tämä oli katsonut, että edellä mainitussa asiassa Larsy annettuun tuomioon liittyy pikemminkin moraalinen velvoittavuus kuin oikeusvoimavaikutus ja että Inasti oli noudattanut tätä moraalista velvoitetta muuttamalla aikoinaan osittain 21.12.1988 tekemäänsä päätöstä. Ministère public oli myös täsmentänyt, että Inastin uuden päätöksen vaikutusten rajoittaminen ajallisesti perustui yhteisön lainsäädäntöön, toisin sanoen asetuksen 95 a artiklan 5 kohtaan.

23. Inasti väitti Cour du travail de Monsissa, ettei se ollut rikkonut yhteisön oikeutta ilmeisellä tavalla, koska sovellettavassa lainsäädännössä ei annettu sille

oikeutta tehdä viran puolesta 1.3.1987 alkaen voimaantulevaa uutta päätöstä. Koska muutoshakemus oli toimitettu asetuksen 95 a artiklan 5 kohdassa asetetun määräajan jälkeen, muutoksen piti tulla voimaan 1.7.1994. Lisäksi Inasti korostaa, että Gervais Larsy valitti 24.4.1990 annetusta tuomiosta vasta 8.12.1997 ja että juuri tämä viivytely on aiheuttanut vahingon, jonka korvaamista hän vaatii.

24. Gervais Larsy väittää puolestaan, että Inasti on sivuuttanut edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion moraalisen velvoittavuuden ja että Cour du travail de Monsin 10.2.1999 antama tuomio osoittaa, että ennakkoratkaisuasiassa annetun tuomion jälkeen on vielä rikottu yhteisön oikeutta.

III Ennakkoratkaisukysymykset

25. Cour du travail de Mons katsoi, ettei se voinut asianosaisten esittämien perustelujen avulla ratkaista sitä, oliko Inasti rikkonut yhteisön oikeutta ilmeisellä tavalla, minkä vuoksi se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

sitä sovelletaan vakuutettuun, joka on itsenäinen ammatinharjoittaja ja joka on nostanut kanteen EU:n jäsenvaltion itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvalaitoksen tekemää sellaista hallintopäätöstä vastaan, jossa on sovellettu yhteisön asetuksen (asetuksen N:o 1408/71 12 ja 46 artikla) mukaista päällekkäisyyden estävää sääntöä, kun tämän jäsenvaltion kansallinen tuomioistuin on vahvistanut päätöksen tuomiollaan mutta tätä tuomiota ei ole annettu tiedoksi asianosaisille, joten siihen voidaan yhä hakea muutosta, ja kun tämän tuomion antamisen jälkeen samanlaisessa asiassa annetussa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa, jossa on tulkittu saman asetuksen 12 ja 46 artiklaa, on todettu, ettei päällekkäisyyden estävää yhteisön sääntöä pidä soveltaa tällaisessa tilanteessa? Kansallinen itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvalaitos on soveltanut 95 a artiklan 5 kohtaa tähän vakuutettuun yhteisöjen tuomioistuimen annettua edellä mainitun tuomion, tarkistaakseen tämän vakuutetun eläkeoikeuden. Asetuksen N:o 1408/71 95 a artiklan 5 kohdalla rajoitetaan yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitun tuomion vaikutuksia. Sen soveltaminen edellyttää, että vakuutettu tekee uuden hakemuksen ja että asiassa tämän jälkeen tehdään uusi päätös.

- 2) Onko EY:n jäsenvaltion itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvalaitos, soveltaessaan asetuksen N:o 1408/71 95 a artiklan 5 kohtaa

"1) Onko asetuksen N:o 1408/71 95 a artiklan 5 kohtaa tulkittava siten, että

edellä 1 kohdassa esitetystä kysymyksestä ilmenevissä olosuhteissa, rikkonut yhteisön oikeutta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetulla ilmeisellä tavalla, kun tämä laitos on jo rikkonut asetuksen N:o 1408/71 12 ja 46 artiklaa, kuten Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen 2.8.1993 samanlaisessa asiassa antamasta tuomiosta ilmenee, kun mainittu laitos on tämän seikan käsittelyn kuluessa myöntänyt, kun Cour du travail de Mons on antanut tämänsuuntaisen tuomion 10.2.1999 ja kun ministeriö, jonka hallinnonalaan sosiaaliturvalaitos kuuluu, on Euroopan yhteisöjen komission ja jäsenvaltion välisten yhteydenottojen jälkeen kehottanut tätä oikaisemaan siirtotyöläisen oikeudellisen aseman, kuten tämä laitos on menetellytkin edellä mainitun 95 a artiklan 5 kohdan perusteella?”

27. Kyseisen artiklan kahdessa seuraavassa kohdassa on ratkaisevat säännökset muutettujen eläkkeiden ajallisesta soveltamisesta. Mikäli eläkeoikeuksia voidaan muuttaa 95 a artiklan 4 kohdan nojalla, hakemukset on eroteltava päivämäärän perusteella.

28. Jos hakemus on toimitettu kahden vuoden määräajassa 1.6.1992 lukien, muutetut oikeudet ovat voimassa kyseisestä päivämäärästä alkaen.⁷ Jos hakemus on toimitettu tämän määräajan eli 1.6.1992 jälkeen, ne ovat voimassa hakemuksen päivämäärästä alkaen.⁸

A Kysymyksen kohde

IV Asetuksen 95 a artiklan sovellettavuus (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys)

26. Asetuksen 95 a artiklan 4 kohdassa vahvistetaan tietyin edellytyksin ennen 1.6.1992 myönnettyjen eläkkeiden muuttamista koskevan oikeuden periaate.

29. Kansallinen tuomioistuin on oikeudenkäynnin tässä vaiheessa käsitellyt olenaisilta osin sen käsiteltäväksi saatetun asian. Se on hyväksynyt Gervais Larsyn vaatimuksen saada 45/45:n pituisen työuran perusteella laskettua vanhuuseläkettä, jonka on vahvistettu tulleen voimaan 1.3.1987. Myös valittajan vaatimus korkeiden maksamisesta on hyväksytty.⁹

7 — Asetuksen 95 a artiklan 5 kohta.

8 — Asetuksen 95 a artiklan 6 kohta.

9 — Cour du travail de Monsin 10.2.1999 antama tuomio, seläisena kuin se on selostettu ennakkoratkaisupyyntössä, s. 8, 10 kohta.

30. Cour du travail de Monsin on vielä ratkaistava henkistä kärsimystä koskeva vahingonkorvausvaatimus, jonka suuruudeksi on arvioitu 1 BEF, sekä ylimääräisen aineellisen vahingon korvaamista koskeva vaatimus, jonka suuruudeksi on arvioitu 100 000 BEF.¹⁰ Tässä tarkoituksessa se pyrkii selvittämään, voidaanko Inastin katsoa rikkoneen yhteisön oikeutta ilmeisellä tavalla.

31. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että se koskee yksinomaan sitä, että Inasti on kieltäytynyt vahvistamasta eläkeoikeuksien voimaantuloajankohdaksi päivämäärää 1.3.1987¹¹ Gervais Larsyn vaatimuksen mukaisesti, kuten Inasti itse on myöhemmin myöntänyt.¹²

32. Esitetyt kysymykset eivät näin ollen liity siihen, että Inasti on alun perin ollut haluton myöntämään eläkkeensaajalle täyttä eläkeoikeutta. Esitettyjen kysymysten perusteena on sitä vastoin se, että kyseinen laitos on kieltäytynyt hyväksymästä eläkeoikeuksien taannehtivuutta, mikä on saanut belgialaisen tuomioistuimen pohtimaan mahdollista lainvastaisuutta.

33. Tämä selittää sen, että pääasian ratkaisun kannalta olennaisin säännös on asetuksen 95 a artikla. Soveltaessaan tätä säännöstä siten, että Gervais Larsyn muutetun eläkkeen taannehtivaa vaikutusta on

supistettu, Inasti on rajoittanut edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion vaikutusta.

34. Lisäksi on huomattava, että ennakkoratkaisukysymykset koskevat ainoastaan asetuksen 95 a artiklan 5 kohtaa, joka kattaa tilanteen, jossa muutoshakemus on esitetty kahden vuoden määräajassa 1.6.1992 lukien.

35. Cour du travail de Mons selittää, että Inasti oli vedonnut kyseiseen säännökseen ja ilmoittanut, ettei Gervais Larsy ollut noudattanut sitä. Näin ollen oli sovellettava kansallista lakia, mikä johti siihen, että muutoshakemuksen vaikutusten voimaantulopäiväksi vahvistettiin 1.7.1994.¹³

36. Pääasian tosiseikat ja oikeudenkäynti osoittavat kuitenkin, että kansallinen tuomioistuin pohtii yleisemmin asetuksen 95 a artiklan sen osan sovellettavuutta, joka koskee suoraan ennen muutosasetuksen antamista myönnettyjen eläkkeiden muutosoikeutta. Näissä olosuhteissa on kyse ainoastaan 95 a artiklan 4 kohdasta.¹⁴

10 — Ennakkoratkaisupyynnö, s. 10, 12 kohta.

11 — Ibidem, s. 11 ja 14, kolmas kohta.

12 — Ibidem, s. 14, toinen kohta.

13 — Ibidem, s. 14, kolmas kohta.

14 — Asia C-307/96, Baldone, tuomio 25.9.1997 (Kok. 1997, s. I-5123, 11 ja 12 kohta).

37. Sillä, onko hakemus esitetty ennen vai jälkeen 1.6.1992, ei ole merkitystä tutkittaessa, soveltuuko asetuksen 95 a artiklan 4 kohta pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tapaukseen.

38. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että Cour du travail de Monsin tarkoituksena on ottaa kantaa siihen, onko Inasti vastuussa yhteisön oikeuden rikkomisesta sovellettuun säännöstä, joka rajoittaa ajallisesti eläkkeen muutospäätöksen soveltamista.¹⁵ Se, onko tämä rajoitus vahvistettu päivämäärään 1.6.1992 vai hakemuksen toimittamispäivään, kun Gervais Larsy haki täydellistä taannehtivuutta, ei muuta pääasian ratkaisua.

39. Näissä olosuhteissa merkitystä on vain asetuksen 95 a artiklan 4 kohdan tulkinna, koska sen soveltaminen joko 95 a artiklan 5 kohdan tai 95 a artiklan 6 kohdan kautta merkitsee väistämättä rajoitusta.¹⁶ Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys on näin ollen muotoiltava uudelleen.

15 — Cour du travail de Mons pohtii tarvetta vedota 95 a artiklan 5 kohtaan pääasiassa, jossa Inasti on myöntänyt, että Gervais Larsylle suoritettava beljalainen eläke piti maksaa ilman taannehtivuuden rajoituksia (ks. erityisesti ennakkoratkaisupyynnön, s. 14, neljäs kohta).

16 — Edullisemman säännöksen eli 95 a artiklan 5 kohdan soveltaminen rajoittaa muutoksen päivämäärään 1.6.1992, mikä on kaukana Gervais Larsyn toivomasta ajankohdasta eli vuodesta 1987.

40. Tämä kysymys on ymmärrettävä siten, että sillä pyritään selvittämään, soveltuuko asetuksen 95 a artiklan 4 kohdassa säädetty oikeuksien muuttaminen sellaista vanhuuseläkettä koskevaan muutoshakemukseen, jonka määrä on rajoitettu päällekkäisyyden estävän kansallisen säännöksen nojalla sillä perusteella, että eläkkeensaaja saa myös toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen maksamaa vanhuuseläkettä.

B Asian arviointi

41. Seuraavaksi on syytä alkaa tulkita säännöstä. Kuten komissio on huomauttanut, 95 a artikla on lisätty asetukseen muutosasetuksella siirtymäsäännöksenä. Tämä luonnehdinta ilmenee artiklan otsikosta "asetuksen (ETY) N:o 1248/91 soveltamista koskevia siirtymäsäännöksiä".¹⁷

42. Kuten kaikilla siirtymätoimenpiteillä, tälläkin on tarkoitus ratkaista uusien toimenpiteiden ajalliseen soveltamiseen liittyvät vaikeudet, etenkin aikaisempien oikeustilojen osalta, olivatpa ne lopullisia tai vasta muotoutumassa.

17 — Tämän kohdan vahvistaa muutosasetuksen 26. perustelukappale, jossa todetaan asetukseen lisättävän muutosasetuksen soveltamista koskevia siirtymäsäännöksiä.

43. Esillä olevassa asiassa tiedetään, että kyseeseen tulee asetuksen 95 a artiklan 4 kohta, koska vanhuuseläke on myönnetty ennen muutosasetuksen voimaantuloa.

44. Jotta kyseisessä säännöksessä tarkoitettua muutosoikeutta voitaisiin soveltaa, hakemuksen on perustuttava muutosasetuksella lisättyihin uusiin säännöksiin. Kaikkiin ennen 1.6.1992 myönnettyihin eläkkeisiin perustuviin muutoshakemuksiin ei siis sovelleta asetuksen 95 a artiklan 4—6 kohtaa.

45. Muutosoikeus sekä tämän oikeuden täytäntöönpanolle asetuksen 95 a artiklan 5 ja 6 kohdassa asetetut edellytykset on toisin sanoen varattu sosiaaliturvaetuksille, joiden saaja arvioi, että niitä voidaan muuttaa *muutosasetuksen huomioon ottamiseksi*.

46. Tällaista tulkintaa edellyttää se, että 95 a artiklassa on kyse ”asetuksen N:o 1248/92 soveltamista koskevista” siirtymäsäännöksistä ja että 95 a artiklan 4 kohdassa täsmennetään, että oikeuksia voidaan muuttaa ”ottaen huomioon asetuksen (ETY) N:o 1248/92 säännökset”.

47. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on selvästi todennut, ”95 a artiklan 4 kohdalla pyritään antamaan sille, jota asia koskee, mahdollisuus hakea muutosta ennen asetuksen muuttamista myönnettyihin etuuksiin, jos käy ilmi, että muutosasetuksen säännökset ovat hänelle edullisempia, ja mahdollisuus edelleen saada muuttamattoman asetuksen säännösten mukaisia etuuksia, jos ne ovat hänelle edullisempia kuin muutetun asetuksen mukaiset etuudet”.¹⁸

48. On tutkittava, pyritäänkö eläkettä, jonka määrä on rajoitettu päällekkäisyyden estävällä mutta asetuksen vastaisella kansallisella säännöksellä, koskevalla muutoshakemuksella siihen, että asianomaiseen henkilöön sovellettaisiin muutosasetuksen edullisempia säännöksiä. Käytettävissä olevien tietojen perusteella katson, että kysymykseen on vastattava kieltävästi, jollei kansallisen tuomioistuimen arvioinnista muuta johdu.

49. Gervais Larsy pyrkii muutoshakemuksellaan saamaan täyden vanhuuseläkkeen siitä päivästä lähtien, jona hänelle myönnettiin toinen eläke. Tämä perustuu asetuksen 12 ja 46 artiklaan. Asiakirja-aineistosta ei käy ilmi, että Gervais Larsy

18 — Em. asia Baldone, tuomion 15 kohta.

olisi tarkoittanut vedota mihin tahansa hänelle edullisempaan muutosasetuksen säännökseen.

säännöksiin. Tämän vuoksi myöskään 95 a artiklan 5 ja 6 kohdassa hakemuksille asetetut määräajat eivät sovellu tällaisessa tilanteessa.

50. Asetuksen 95 a artiklaan on päinvastoin vedonnut Inasti. Kansallisen oikeuden säännöksen mukaan se ei saa muuttaa omaa päätöstään sen jälkeen, kun hallintopäätöstä vastaan nostettu kanne on hylätty oikeusvoiman saaneella tuomiolla. Se on tästä syystä päättänyt, että uuden päätöksen tekeminen edellyttää asianomaisen henkilön toimittamaa uutta hakemusta asetuksen 95 a artiklan 4 kohdan mukaisesti. Se on tätä säännöstä tulkitessaan päätenyt siihen, että kaikkia ennen muutosasetuksen voimaantuloa myönnettyjä eläkkeitä koskevat muutospäätökset olisi alistettava tähän menettelyyn, mikä ei sovi yhteen artiklan tavoitteen kanssa, kuten edellä on todettu.

V Yhteisön oikeuden ilmeinen rikkominen (toinen ennakkoratkaisukysymys)

52. Kansallinen tuomioistuin pyrkii tällä kysymyksellään selvittämään, merkitseekö se, että jäsenvaltion toimivaltainen viranomaisena soveltaa asetuksen 95 a artiklan 4—6 kohtaa vanhuuseläkkeen muutoshakemukseen rajoittaen siten muutoksen taannehtivuutta asianomaisen vahingoksi, yhteisön oikeuden ilmeistä rikkomista, kun asetuksen 95 a artiklan 4—6 kohta eivät sovellu kyseiseen hakemukseen ja kun ennen toimivaltaisen viranomaisen tekemää päätöstä annetusta yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta ilmenee, että muutoshakemus pitäisi hyväksyä, ilman että samasta tuomiosta voitaisiin päätellä, että muutoksen taannehtivuutta voitaisiin rajoittaa.

51. On joka tapauksessa selvää, kuten edellä esitetystä ilmenee, ettei asetuksen 95 a artiklan 4 kohdassa tarkoitettu oikeuksien muuttaminen sovellu sellaista vanhuuseläkettä koskevaan muutoshakemukseen, jonka määrä on rajoitettu päällekkäisyyden estävän kansallisen säännöksen nojalla sillä perusteella, että eläkkeensaaja saa myös toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen maksamaa vanhuuseläkettä, kun muutoshakemus perustuu muihin kuin muutosasetuksen

A Kysymyksen kohde

53. Käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisukysymys, joka on esitetty sosiaa-

liturvalaitoksen yhteisön oikeuteen perustuvaa vastuuta koskevassa asiassa, liittyy tarkemmin ottaen kyseisen laitoksen eläkkeellä olevaan työntekijään soveltaman menettelyn arviointiin.

yhteisöjen tuomioistuimelta välittömän syy-yhteyden olemassaolosta valtion velvoitteen laiminlyönnin ja pääasian kantajalle aiheutuneen vahingon välillä. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tämän seikan tutkiminen kuuluu sitä paitsi yksinomaan kansallisille tuomioistuimille.²¹

54. Jäsenvaltion vastuun yhteisön oikeuden rikkomisesta tiedetään edellyttävän kolmen edellytyksen täyttymistä. Rikotun oikeusnormin tarkoituksena pitää olla oikeuksien antaminen yksityisille, rikkomisen pitää olla riittävän ilmeinen ja vahingon, joka on aiheutunut henkilöille, joiden oikeuksia on loukattu, täytyy olla välittömässä syy-yhteydessä valtion velvoitteen laiminlyöntiin.¹⁹

56. Samoin on täysin selvää, että lähtökohtaisesti kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on arvioida sitä, onko yhteisön oikeutta rikottu riittävän ilmeisesti siten, että jäsenvaltio on sopimussuhteen ulkopuolisessa korvausvastuussa yksityisiin oikeussubjekteihin nähden.²²

55. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee selvästi, että esitetty kysymys koskee ainoastaan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistettua *toista edellytystä*.

57. Kansallinen tuomioistuin ei kuitenkaan voi toteuttaa tehtävänsä ilman, että yhteisöjen tuomioistuin täsmentää, kun siltä kysytään yhteisön oikeuden velvoitteita koskevasta jäsenvaltioiden vastuusta, mitkä seikat kansallisen tuomioistuimen olisi syytä ottaa huomioon arvioinnissaan.²³

Kaksi muuta edellytystä eivät ole antaneet aiheutta Cour du travail de Monsin kysymyksiin. Kyseinen tuomioistuin huomauttaa Inastin myöntäneen, että edellytys siitä, että rikotun oikeusnormin tarkoituksena on antaa oikeuksia yksityisille, on täyttynyt.²⁰ Se ei ole myöskään kysynyt

21 — Ks. esim. asia C-5/94, Hedley Lomas, tuomio 23.5.1996 (Kok. 1996, s. I-2553, 30 kohta).

22 — Ks. esim. asia C-302/97, Konle, tuomio 1.6.1999 (Kok. 1999, s. I-3099, 59 kohta) ja asia C-150/99, Stockholm Lindöpark, tuomio 18.1.2001 (Kok. 2001, s. I-493, 38 kohta).

23 — Ks. esim. em. yhdistetyt asiat Brasserie du pêcheur ja Factortame, tuomion 56 ja 58 kohta; asia C-392/93, British Telecommunications, tuomio 26.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1631, 41 kohta); yhdistetyt asiat C-283/94, C-291/94 ja C-292/94, Denkavit ym., tuomio 17.10.1996 (Kok. 1996, s. I-5063, 49 kohta); em. asia Konle, tuomion 58 kohta ja em. asia Stockholm Lindöpark, tuomion 38 kohta.

19 — Yhdistetyt asiat C-46/93 ja C-48/93, Brasserie du pêcheur ja Factortame, tuomio 5.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1029, 51 kohta).

20 — Ennakkoratkaisupyynnön, s. 12, 13 kohta.

B *Yhteisön oikeuden riittävän ilmeisen rikkomisen toteamista koskevat arviointiperusteet*

58. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhteisön oikeuden rikkominen on riittävän ilmeistä silloin, kun jäsenvaltio on lainsäädäntövaltaa käyttäessään rikkonut selvällä ja vakavalla tavalla sen toimivallan käytölle asetetut rajat.²⁴ Sitä vastoin yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan sinällään katsoa olevan riittävän ilmeinen silloin, kun jäsenvaltio ei yhteisön oikeutta rikkoessaan ole ollut tilanteessa, jossa se olisi joutunut tekemään lainsäädäntöön liittyviä valintoja vaan jossa sen harkintavalta on ollut oleellisesti vähentynyt tai jopa olematon.²⁵

59. On näin ollen määriteltävä, kuinka laajan harkintavallan Inastin kaltaisella laitoksella voidaan kohtuudella ajatella olleen, kun sitä pyydettiin muuttamaan riidanalaisista eläketä.

24 — Ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-178/94, C-179/94 ja C-188/94—C-190/94, Dillenkofer ym., tuomio 8.10.1996 (Kok. 1996, s. I-4845, 25 kohta); asia C-140/97, Rechterberger ym., tuomio 15.6.1999 (Kok. 1999, s. I-3499, 50 kohta); asia C-424/97, Haim, tuomio 4.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5123, 38 kohta) ja em. asia Stockholm Lindöpark, tuomion 39 kohta. Inastin ja Belgian hallituksen välinen suhde näyttää olevan kansallisessa oikeudessa hierarkkinen, kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin antaa ymmärtää (ks. käsite "ministeriö, jonka hallinnonalaan laitos kuuluu", ennakkoratkaisupyynnön s. 7). On siis todennäköistä, että kansallisessa oikeudessa valtion ja sen hallinnollisten laitosten vastuu sekoittuvat. Se, että tämä seikka ei ole täysin varma, ei vaikuta yhteisön oikeuden noudattamiseen, koska vaikka valtiosta oikeudellisesti erillisen, julkisoikeudellisen laitoksen oletettaisiin vastaavan keskitetyt tiettyjen lainsäädännöllisten tai hallinnollisten tehtävien hoitamisesta, jäsenvaltion ei välttämättä täydy itse korvata yhteisön oikeuden vastaisista valtion sisäisistä toimenpiteistä aiheutuneita vahinkoja yksityisille, jotta kyseisen jäsenvaltion yhteisön oikeuden mukaiset velvoitteet tulisivat täytetyiksi (em. asia Haim, tuomion 29—31 kohta).

25 — Ks. esim. em. yhdistetyt asiat Dillenkofer ym., tuomion 25 kohta ja em. asia Haim, tuomion 38 kohta.

60. Yhteisöjen tuomioistuimen tässä asiassa antamat tuomiot voidaan ryhmitellä sen mukaan, millä tavoin jäsenvaltion on katsottu rikkoneen yhteisön oikeutta.

61. Ensimmäisessä tuomioiden ryhmässä jäsenvaltio on pannut yhteisön direktiivin virheellisesti täytäntöön. Tämä tilanne on tyyppillisesti sellainen, jossa jäsenvaltiot käyttävät lainsäädäntövaltaa.²⁶ Vaikka niiden liikkumavara voi olla suppeampi tai laajempi täytäntöönpannavan normin täsmällisyydestä riippuen, niillä on kuitenkin direktiivien luonne huomioon ottaen mahdollisesti jonkin verran valinnanvaraa tehtävässään. Tässä tapauksessa sovellettavien säännösten vakavaa ja ilmeistä rikkomista koskeva edellytys liittyy ennen kaikkea tarpeeseen varmistaa, ettei mahdollisuudella nostaa vahingonkorvauskanteita estetä lainsäädäntövallan käyttämistä.²⁷

62. Toinen ryhmä tuomioita kattaa yhteisön oikeuden rikkomista koskevat

26 — Ks. em. asiassa British Telecommunications ja em. yhdistetyissä asioissa Denkavit ym. annetut tuomiot; asia C-319/96, Brinkmann, tuomio 24.9.1998 (Kok. 1998, s. I-5255); em. asiassa Rechterberger ym. ja em. asiassa Stockholm Lindöpark annetut tuomiot.

27 — Perustelut ovat samat kuin Euroopan yhteisön sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun osalta (ks. Wathelet, M., ja Van Raepenbusch, S., "La responsabilité des États membres en cas de violation du droit communautaire. Vers un alignement de la responsabilité de l'Etat sur celle de la Communauté ou l'inverse?" *Cahiers de droit européen*, 1997, s. 13). Viimeksi mainitun järjestelmän tavoitin jäsenvaltioiden vastuun täytäntöönpanolle asetettu edellytys siitä, että yhteisön oikeutta on rikottu vakavalla ja ilmeisellä tavalla, soveltuu tilanteisiin, joissa lainsäädäntövallan käyttö edellyttää talouspoliittisten valintojen tekemistä (em. artikkelit; em. yhdistetyissä asioissa *Braserie du pêcheur* ja *Factortame* annetut tuomiot).

tapaukset, joissa jäsenvaltiolla *ei* lähtökohtaisesti *ole lainkaan harkintavaltaa*. Tällainen on tietysti tilanne, jossa direktiiviä ei vain yksinkertaisesti ole pantu täytäntöön.²⁸ Sama koskee periaatteessa oikeudenkäyntejä, jotka perustuvat sellaisten yhteisön oikeussääntöjen virheelliseen soveltamiseen, jotka eivät itsessään edellytä täytäntöönpanosäännöstä. Yhteisöjen tuomioistuin on tuomioissaan jo käsitellyt näistä oikeussäännöistä muun muassa EY:n perustamissopimuksen 34 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 29 artikla)²⁹ ja EY:n perustamissopimuksen 52 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla).³⁰

63. Juuri tämäntyyppisissä tuomioissa yhteisöjen tuomioistuin noudattaa periaatetta, jonka mukaan yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan sinällään katsoa olevan riittävän ilmeinen.

64. Kyseessä oleva laitos ei ole esillä olevassa asiassa ollut tilanteessa, jossa sen olisi pitänyt tehdä lainsäädännöllisiä valintoja, joten se ei ole joutunut antamaan uutta oikeussääntöä. Sen on täytynyt ainoastaan ratkaista eläkettä koskeva muutoshakemus olemassa olevien, erityisesti asiassa sovellettavaan yhteisön oikeuteen perustuvien säännösten perusteella, mitä se ei ole tehnyt.

28 — Ks. yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991 (Kok. 1991, s. I-5357) ja em. asiassa Dillenkofer ym. annettu tuomio.

29 — Em. asiassa Hedley Lomas annettu tuomio.

30 — Em. asiassa Haim annettu tuomio.

65. Tästä syystä sen harkintavalta on ollut suppea, jollei olematon. Näin ollen olisi todettava rikkomisen olemassaolo sinänsä ja katsottava yhteisön oikeutta rikotun ilmeisellä tavalla.

66. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin korostanut, että yhteisön oikeuden rikkomisen sinällään voidaan katsoa merkitsevän riittävän ilmeistä rikkomista, mutta se ei välttämättä ole sitä.³¹

67. Joissakin olosuhteissa yhteisön oikeuden rikkomisen arviointi on vaikeampaa kuin pelkän direktiivin täytäntöönpanon laiminlyönnin tapauksessa. Nyt esillä olevassa asiassa yhteisön oikeuden rikkominen on kaksitahoista, kuten esitetty kysymys osoittaa, sillä kyse on kahdenlaisista säännöksistä.

Yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Larsy antamassaan tuomiossa asetuksen 12 ja 46 artiklasta esittämän tulkinnan mukaan Gervais Larsylle pitäisi palauttaa täydet eläkeoikeudet. Toisaalta Inasti on tulkinnut saman asetuksen 95 a artiklaa siten, että se voi rajoittaa edellä mainittujen artiklojen ajallista soveltamista, mikäli asianomainen henkilö hakee muutosta myöhässä.

31 — Ibidem, tuomion 41 kohta.

68. Vaikka nyt esitetty kysymys koskee asetuksen 95 a artiklaa, sen tulkinta esillä olevassa asiassa liittyy läheisesti asetuksen 12 ja 46 artiklan tulkintaan. Yhteisöjen tuomioistuimen niistä antamaa tulkintaa ei ole noudatettu, kun taas asetuksen 95 a artikla on pantu täytäntöön tavalla, jota ei voida pitää asianmukaisena.

71. On syytä tutkia, missä määrin sovellettavat yhteisön oikeussäännöt olisivat saaneet Inastin erehtymään niille annettavasta merkityksestä.

72. On paikallaan palauttaa mieleen seuraavat olosuhteet, jotka kansallinen tuomioistuin voisi ottaa huomioon.

69. Ratkaistessaan, onko yhteisön oikeutta rikottu riittävän ilmeisellä tavalla, vahingonkorvausvaatimusta käsittelevän kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki kysymyksessä olevalle tilanteelle ominaiset seikat. Näitä seikkoja ovat muun muassa rikotun oikeusnormin selkeys ja täsmällisyys, laiminlyönnin tai vahinkoa aiheuttaneen teon tahallisuus tai tahattomuus, mahdollisen oikeudellisen virheen anteeksiannettavuus tai anteeksiantamattomuus ja se seikka, onko yhteisön toimielimen toiminta voinut myötävaikuttaa yhteisön oikeuden vastaisen kansallisten toimenpiteiden tai menetelyiden toteuttamiseen tai ylläpitämiseen.³²

73. Edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion mukaan eläkkeiden päällekkäisyys voidaan hyväksyä, kun henkilö on työskennellyt saman ajanjakson aikana kahdessa jäsenvaltiossa ja joutunut tuona ajanjaksona maksamaan vanhuuseläkemaksuja näissä jäsenvaltioissa. Kyseinen tuomio perustuu sellaiseen tosiasialliseen ja oikeudelliseen tilanteeseen, joka on täysin verrattavissa nyt kyseessä olevan asian taustalla olevaan tilanteeseen. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, tämä samanlaisuus koskee vanhuuseläkemaksujen suorittamista sekä Ranskan että Belgian viranomaisille, belgialaisen eläkkeen pienentämistä tämän seurauksena sekä kyseisestä päätöksestä nostettua kannetta.³⁴

70. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että näiden seikkojen soveltaminen käsiteltävänä olevaan tapaukseen on lähtökohtaisesti kansallisten tuomioistuinten tehtävänä yhteisöjen tuomioistuimen tätä soveltamista varten antamien suuntaviivojen mukaisesti.³³

74. Marius Larsyn ja Inastin välistä asiaa käsitellyt kansallinen tuomioistuin hyväksyi kyseisen tuomion jälkeen eläkettä koskeneen muutoshakemuksen. Inastin tiede-

32 — Ibidem, tuomion 42 ja 43 kohta.

33 — Ibidem, tuomion 44 kohta.

34 — Ennakkoratkaisupyynnö, s. 5 ja 6, 5 kohta.

tään puolestaan jättäneen oma-aloitteisesti muuttamatta Gervais Larsyn eläke-oikeuksia tämän viimeaikaisen oikeuskäytännön mukaisesti.

75. Inasti väittää, että riidanalainen tuomio voi sitoa ainoastaan edellä mainitussa asiassa Larsy annetun ennakkoratkaisupyyntöä esittänyttä tuomioistuinta ja että sitä itseään se velvoittaa vain moraalisesti.

76. Ryhtymättä pohtimaan yhteisöjen tuomioistuimen tulkintatuomioiden velvoittavuuden laatua, mikä ei olisi perusteltua esitettyyn kysymykseen vastattaessa, on täsmennettävä, että Inastin vastuuta on arvioitava yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Brasserie du pêcheur ja Factortame antaman tuomion valossa.³⁵

77. Kyseisen tuomion mukaan yhteisön oikeuden rikkominen on selvästi ilmeinen silloin, kun sitä on jatkettu huolimatta ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta tuomiosta, jonka perusteella kyseistä toimintaa on pidettävä yhteisön oikeuden rikkomisena.³⁶

Se, että jäsenvaltio tai hallintoviranomainen ei sovelle yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tehtyä rat-

kaisua samanlaiseen tilanteeseen, merkitsee yhteisön oikeuden ilmeistä rikkomista. Edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Brasserie du pêcheur ja Factortame annettussa tuomiossa viitataan muun muassa ennakkoratkaisupyyntöä koskevaan tuomioon tai asiaa koskevaan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, joihin kyseinen yhteisön oikeuden rikkominen perustuu.³⁷

78. On totta, että esillä olevassa asiassa edellä mainitussa asiassa Larsy annettu tuomio ei varsinaisesti perustunut Gervais Larsyn ja Inastin väliseen riitaan Cour du travail de Monsissa. Sen sisältö ei sitonut viimeksi mainittua tuomioistuinta sen ratkaistessa pääasiaa niin kuin se olisi itse laatinut kysymykset.³⁸ Kyseinen tuomio ei myöskään perustunut mitenkään erityisen vanhaan oikeuskäytäntöön, jossa olisi annettu useita tärkeitä tuomioita ja tulkittu samalla tavoin kyseessä olevaa yhteisön oikeutta.

79. Ennakkoratkaisupyyntöä esittänyt tuomioistuin ei voi toimivaltaisen viranomaisen vastuuta arvioidessaan kuitenkaan sivuuttaa sitä, että tämä ei ole noudattanut viimeaikaista tuomiota, jossa on annettu samanlaisia säännöksiä tulkitsemalla selkeä

37 — Ibidem.

38 — Ks. esim. asia 69/85, Wünsche, määräys 5.3.1986 (Kok. 1986, s. 947, 13 kohta) ja asia C-446/98, Fazenda Pública, tuomio 14.12.2000 (Kok. 2000, s. I-11433, 49 kohta).

35 — Tuomion 57 kohta.

36 — Ibidem.

vastaus vastaavaa sanamuotoa käyttäen esitettyyn kysymykseen.

80. Kansallinen tuomioistuin voisi ottaa huomioon myös 21.2.1997 päivätyn komission kirjeen, jonka Inastin valvontaviranomainen on antanut tiedoksi Inastille ja jossa annetaan ymmärtää, että Belgian kuningaskuntaa kohtaan nostetaan jäsenyyssvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne, jollei se sovelleta asetuksen säännöksiä, sellaisina kuin niitä on tulkittu edellä mainitussa asiassa Larsy annetussa tuomiossa.³⁹ Kansallinen tuomioistuin voi ottaa tämän puhtaasti tosiasiallisen seikan huomioon harkintavaltansa rajoissa.

Sama koskee kyseisen valvontaviranomaisen Inastille osoittamaa pyyntöä Gervais Larsyn tilanteen tarkistamisesta edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion perusteella.⁴⁰

81. Kansallisen tuomioistuimen on myös jokseenkin vaikeaa sivuuttaa sitä, että kyseisen laitoksen valvontaviranomainen on kiinnittänyt sen huomiota yhteisön oikeuden rikkomiseen ja Belgian hallitusta uhkaavaan oikeudenkäyntiin.

82. Edellä mainituista seikoista voi olla vain osittain hyötyä Cour du travail de Monsille sen ratkaistessa, merkitseekö asetuksen 95 a artiklan soveltaminen yhteisön oikeuden riittävän ilmeistä rikkomista. Asetuksen 95 a artiklaa ei nimittäin ollut vielä lisätty asetukseen silloin, kun kansallinen tuomioistuin saattoi edellä mainitun asian Larsy yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

83. Voidakseen vastata täydellisesti Gervais Larsyn väitteeseen siitä, että Inasti on rikkonut yhteisön oikeutta, kansallisen tuomioistuimen pitäisi varmistaa, ettei asetuksen 95 a artiklan kaltaisen uuden oikeusnormin säätäminen kyseenalaistanut edellä mainitussa asiassa Larsy annettuun tuomioon perustuvaa tulkintaa.

84. Edellä on todettu, ettei tämä säännös sovellu pääasian kaltaiseen tilanteeseen.⁴¹ Kansallisen tuomioistuimen on ratkaistava asia noudattaen tässä ratkaisuehdotuksessa mainittua kriteeriä, jonka mukaan on otettava huomioon rikotun oikeusnormin selkeys ja täsmällisyys.⁴² Sen on tutkittava, voiko kyseisen säännöksen sovellettavuudesta käsiteltävään asiaan olla kohtuudella epäselvyyttä, kun otetaan huomioon säännöksen kohde ja sisältö, joka sille voidaan hyväksyä.

39 — Ennakkoratkaisupyyntö, s. 7, 7 kohta.

40 — Ibidem.

41 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 41—51 kohta.

42 — Ratkaisuehdotuksen 69 kohta.

85. Yhteisöjen tuomioistuin ei ole tulkinut asetuksen 95 a artiklaa kovinkaan monessa tuomiossa, ja joka tapauksessa nämä tuomiot on annettu sen jälkeen, kun Inasti vuonna 1995 tarkisti puutteellisesti Gervais Larsin tilanteen.⁴³ Niitä ei näin ollen voida ottaa huomioon todettaessa yhteisön oikeutta rikotaan ilmeisellä tavalla.⁴⁴

86. Kansallisen tuomioistuimen on sitä vastoin otettava huomioon edellä esiin tuodut seikat, jotka liittyvät asetuksen 95 a artiklan tulkintaan, kun se arvioi säännöksen selkeyttä ja täsmällisyyttä.⁴⁵ Se, että 95 a artikla on siirtymäsäännös, määrittää mielestäni suurelta osin sen soveltamisalan ja sille mahdollisen tulkinnan. Se, että oikeusnormi on luonteeltaan siirtymäsäännös, merkitsee sitä, että sillä säännellään uuden säännösten voimaantuloa sillä korvattavaan säännöstöön nähden. Siirtymäsäännöstä on siis tulkittava sen taustalla olevan säännösten valossa.

87. Todettakoon vielä, että kuten komissio on huomauttanut, asetuksen 95 a artiklan 4—6 kohta vastaa saman asetuksen, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella

N:o 2001/83, 94 artiklan 5—7 kohtaa. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, asetuksen N:o 1408/71 siirtymäsäännösten, kuten 94 artiklan 5 kohdan, taustalla on periaate, että vanhan asetuksen mukaan myönnettyjä etuuksia, jotka ovat uuden asetuksen mukaisia etuuksia edullisempia, ei pienennetä. Kyseisen säännöksen tarkoituksena on näin ollen antaa asianomaiselle oikeus hakea vanhan asetuksen järjestelmän mukaisesti myönnettyjen etuuksien muuttamista hänen edukseen.⁴⁶

88. Yhteisöjen tuomioistuin oli jo tulkinnut kyseistä säännöstä selkeästi, kun Inastilla oli Gervais Larsyn tapaus käsiteltävänä. Kyseisen tulkinnan mukaan ei ollut epäselvää, että asetuksen 94 artiklan 5 kohta oli luonteeltaan siirtymäsäännös. Sillä oli nimittäin tarkoitus määritellä selvästi ja suppeasti uuden oikeudellisen järjestelmän mahdollinen taannehtivuus tilanteissa, joita oikeudellinen järjestelmä, joka säännöksellä on tarkoitus korvata, koskee. Kyseisen säännöksen ei voitu mitenkään katsoa soveltuvan kaikkiin eläkkeitä koskeviin muutoshakemuksiin.

89. Vielä on tutkittava Inastin väitettä, jolla se perustelee asetuksen 95 a artiklan soveltamista Gervais Larsyn hakemukseen. Inastin mukaan sovellettavan lainsäät-

43 — Em. asiassa Baldone annettu tuomio ja yhdistetyt asiat C-52/99 ja C-53/99, Camarotto ja Vignone, tuomio 22.2.2001 (Kok. 2001, s. I-1395).

44 — Ks. vastaava esimerkki sovellettavan yhteisön oikeuden vastaisesti annetusta kansallisesta lainsäädännöstä, joka on kuitenkin annettu ennen kuin yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi tätä oikeutta, em. asia Haim, tuomion 46 kohta.

45 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 41—51 kohta.

46 — Asia 32/76, Saieva, tuomio 13.10.1976 (Kok. 1976, s. 1523, 14—17 kohta) ja asia 83/87, Viva, tuomio 4.5.1988 (Kok. 1988, s. 2521, 10 kohta).

dännön mukaan sillä ei ollut oikeutta viran puolesta muuttaa hallintopäätöstä, jonka yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden kanssa oli epäselvyyttä, kun tästä päätöksestä nostettu kanne oli hylätty tuomiolla. Koska tuomio velvoitti Inastia ja koska sillä ei ollut laillista valtuutta, se katsoi olevansa velvollinen kehottamaan asianomaista esittämään uuden eläkehakemuksen kansallisen oikeuden ja asetuksen 95 a artiklan mukaisesti. Viimeksi mainittuun säännökseen vetoaminen johti siihen, että tarkistettujen oikeuksien taannehtivuutta oli rajoitettava kyseisessä säännöksessä asetettujen määräaika-kojen ylittymisen vuoksi.⁴⁷

90. Inasti vetoaa kaiken kaikkiaan siihen, että sen väitetään rikkoneen yhteisön oikeutta tilanteessa, jossa yksikään kansallisen oikeuden menettelysäännös ei olisi antanut sille oikeutta hyväksyä kaikkia Gervais Larsyn vaatimuksia pelkän eläkettä koskevan muutoshakemuksen perusteella. Vähiten huono ratkaisu oli turvautua asetuksen 95 a artiklaan sekä sovellettavaan kansalliseen oikeuteen, minkä väistämättömänä seurauksena oli edellä mainitussa asiassa Larsy annetun tuomion vaikutuksen rajoittaminen.

91. Se, että asetuksen 95 a artiklan soveltaminen ilman perusteita ja samalla asetuksen 12 ja 46 artiklan virheellinen soveltaminen johtuu siitä, että toimivaltainen viranomaisen pyrkii korjaamaan kansallisen oikeuden mahdollisia puutteellisuksia, ei voi mitenkään oikeuttaa yhteisön oikeuden rikkomista.

92. Yhteisön oikeuden ensisijaisuutta koskeva periaate velvoittaa jäsenvaltioiden kaikkia elimiä huolehtimaan siitä, että yhteisön oikeussääntöjen oikeusvaikutus taataan.⁴⁸

93. Vaikka on totta, että menettelyllistä itsemääräämisoikeutta koskevan periaatteen nojalla jäsenvaltioilla on edelleen vapaus vahvistaa menettelysäännöt, joilla turvataan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeudet, näiden sääntöjen on vielä täytettävä kaksi edellytystä eli niiden on oltava vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteiden mukaisia. Nämä menettelysäännöt eivät ensinnäkään saa olla epäedullisempia kuin ne säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansalliseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia. Toiseksi niillä ei saa tehdä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi niiden oikeuksien käyttämistä, joita kansalliset tuomioistuimet ovat velvollisia turvaamaan.⁴⁹

94. Cour du travail de Mons voi joutua tutkimaan Inastin esiin tuomia menettelyllisiä puutteita edellä mainittujen periaatteiden valossa. Näin ollen on mahdollista, että sen ohella, että Inastin katsotaan rikkoneen asetusta, tulee esiin kysymys sen viranomaisen vastuusta, joka vastaa kansallisen oikeusjärjestyksen nojalla yhteisön oikeuden täytäntöönpanemiseksi annettavista menettelysäännöksistä.

48 — Asia 48/71, komissio v. Italia, tuomio 13.7.1972 (Kok. 1972, s. 529, 7 kohta; Kok. Ep. II, s. 19).

49 — Ks. tuore esimerkki vakiintuneesta oikeuskäytännöstä, em. asia Camarotto ja Vignone, tuomion 21 kohta.

47 — Inastin kirjalliset huomautukset, 13 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

95. Inastin esittämistä seikoista, jotka koskevat eläkkeiden muuttamismenettelyä, voi näin ollen olla hyötyä Cour du travail de Monsin ratkaistessa kansallisen oikeuden mukaisesti kysymystä lopullisesta vahin-

gonkorvausvastuusta sen arvion perusteella, jonka se saattaa joutua tekemään todettua yhteisön oikeuden rikkomista koskevasta vastuusta.

Ratkaisuehdotus

96. Näillä perusteilla ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Cour du travail de Monsin esittämiin kysymyksiin seuraavalla tavalla:

- 1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, sellaisena kuin se on muutettuna 30.4.1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1248/92, 95 a artiklan 4 kohdassa tarkoitettu oikeuksien muuttaminen ei sovellu sellaista vanhuuseläkettä koskevaan muutoshakemukseen, jonka määrä on rajoitettu päällekkäisyyden estävän kansallisen säännöksen nojalla sillä perusteella, että eläkkeensaaja saa myös toisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen maksamaa vanhuuseläkettä, kun muutoshakemus perustuu muihin kuin asetuksen N:o 1248/92 säännöksiin.

- 2) Yhteisön oikeuden rikkominen on riittävän ilmeistä silloin, kun jäsenvaltio on lainsäädäntövaltaa käyttäessään rikkonut selvällä ja vakavalla tavalla sen toimivallan käytölle asetetut rajat. Yhteisön oikeuden rikkomisen voidaan sinällään katsoa olevan riittävän ilmeinen silloin, kun jäsenvaltio ei yhteisön oikeutta rikkoessaan ole ollut tilanteessa, jossa se olisi joutunut tekemään lainsäädäntöön liittyviä valintoja vaan jossa sen harkintavalta on ollut oleellisesti vähentynyt tai jopa olematon.

On lähtökohtaisesti kansallisten tuomioistuinten tehtävänä arvioida, onko yhteisön oikeuden rikkominen riittävän ilmeistä, jotta se aiheuttaisi sopimussuhteen ulkopuolisen jäsenvaltion vastuun yksityisiin oikeussubjekteihin nähden.